

ПЛАН ЗА КОНСЕРВАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ

ЗООПАРК „КЪОШКОВЕ“ ШУМЕН

Гр. Шумен, Юни, 2025г.

----- www.eufunds.bg -----

Проект „Техническа помощ за инвестиции в зоопарк „Кьошкове“ Шумен“ е финансиран по Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие на ЕС

1. ВЪВЕДЕНИЕ

По време на 15-ата среща на върха на ООН на страните по Конференцията за биологичното разнообразие (COP15) през Декември 2022г. световните лидери се споразумяха за нови амбициозни цели за опазване и възстановяване на природата до 2030г. и след това. На *Конференцията на ООН за биологичното разнообразие (COP15)* беше приета историческата **глобална рамка за биологичното разнообразие Кунмин-Монреал**, която включва ясни и измерими цели, както и мониторинг, докладване и преглед на договореностите за проследяване на напредъка по тях.

Някои от целите са:

- възстановяване на 30% от увредените екосистеми в световен мащаб (на сушата и в морето) до 2030г.
- опазване и управление на 30% от зоните (сухоземни, вътрешноводни, крайбрежни и морски) до 2030г.
- спиране на изчезването на известни видове и до 2050г. десетократно намаляване на риска и темпа на изчезване на всички видове.

Освен това лидерите постигнаха съгласие относно значително увеличение на **финансирането за действия в областта на биологичното разнообразие** в размер до най-малко 200 милиарда щатски долара годишно до 2030г.

На заседанието на Съвета на Европа от декември 2022г. министрите на околната среда от ЕС проведоха ориентационен дебат по предложение за **регламент относно възстановяване на природата**.

Предложението има за цел да подпомогне възстановяването на европейските местообитания, 80% от които са в лошо състояние. В предложението ще бъдат определени **конкретни правно обвързващи цели и задължения за възстановяване на природата** във всяка от изброените екосистеми — от горските и земеделските земи до морските, сладководните и градските



екосистеми. Предложените мерки ще обхванат до 2030г. най-малко 20% от сухоземните и морските зони на ЕС, а до 2050г. — всички екосистеми, които се нуждаят от възстановяване.

Държавите членки ще трябва да въведат ефективни мерки за възстановяване на регионален принцип, за да постигнат специфичните за екосистемите цели и да планират в перспектива, като разработят **национални планове за възстановяване** в тясно сътрудничество с учени, заинтересовани страни и обществеността. В предложението ще бъдат определени и показатели за биологичното разнообразие за измерване на напредъка.

На 17 Юни 2024г. Съветът на Европа официално прие **първия по рода си** регламент относно възстановяването на природата. Със **Закона за възстановяване на природата** се цели въвеждането на мерки за възстановяване на най-малко 20% от сухоземните и морските зони на ЕС до 2030г., а до 2050г. – на всички екосистеми, нуждаещи се от възстановяване.

На 14 Октомври 2024г. Съветът на Европа одобри заключения с оглед на заседанието на *Конференцията на страните по Конвенцията за биологичното разнообразие (COP 16)* и срещите на страните по Протокола от Картахена и Протокола от Нагоя, които се проведоха в Кали, Колумбия, в периода 21 октомври – 1 ноември 2024г.

Продължаващата загуба на биологично разнообразие е глобална и екзистенциална заплаха за човечеството и за справяне с това предизвикателство е необходима преобразуваща промяна. В този контекст Съветът на Европа подчертава неотложната необходимост от пълно и ефективно прилагане на **Глобалната рамка за биологичното разнообразие**.

В заключенията си Съветът на Европа **потвърждава ангажиментите**, поети през 2022г. съгласно Глобалната рамка за биологичното разнообразие Кунмин – Монреал: да се осигури защита на една трета от природните дадености на планетата до 2030г. и да започне възстановяването на природата в полза на хората и планетата.



Във връзка с това Съветът на Европа изтъква отново ангажимента на ЕС и неговите държави членки да **прилагат Глобалната рамка за биологичното разнообразие**, за което свидетелства приетият наскоро регламент на ЕС относно възстановяването на природата.

Съветът на Европа изтъква отново, че е от решаващото значение **биологичното разнообразие да бъде интегрирано** в рамките на и между всички равнища на управлението и обществото. ЕС е твърдо ангажиран да се справи по ефективен и **интегриран начин** със загубата на биологично разнообразие, деградацията на екосистемите, земите, водите и океаните, изменението на климата и замърсяването.

Съветът на Европа подкрепя ролята на **Глобалния екологичен фонд** – финансовият механизъм на Конвенцията, който вече е достигнал **69% от своята цел за финансиране на биологичното разнообразие**. Съветът на Европа приветства и създаването на Фонда на Глобалната рамка за биологичното разнообразие, чиято цел е да увеличи финансирането за прилагането на договорената рамка.

Съветът на Европа изтъква отново ангажимента си за мобилизиране на **ресурси от всички източници** за прилагане на **Глобалната рамка за биологичното разнообразие** и подчертава, че е важно приемането на **преразгледана стратегия за мобилизиране на ресурсите**.

Конвенцията на ООН за биологичното разнообразие беше открита за подписване на срещата на върха за Земята в Рио през 1992г. и влезе в сила през Декември 1993г. ЕС и неговите държави членки са страни по Конвенцията.

Към *Конвенцията на ООН за биологичното разнообразие* са приложени два протокола – *Протокол от Картахена по биологична безопасност* и *Протокол от Нагоя за достъпа до генетични ресурси и справедливата и равноправна подялба на ползите, произтичащи от тяхното използване*, които влязоха в сила съответно през 2003г. и 2014г.

Конференциите и срещите на страните по тези споразумения се провеждат на всеки две години.

В рамките на COP 15 (през 2022г.) беше постигнато съгласие по нова глобална рамка за биологичното разнообразие, която набелязва 23 цели, насочени към предотвратяване загубата на биологично разнообразие, включително ангажимент за осигуряване на защита на 30% от сушата и океаните до 2030г.

Съгласно чл.9 от *Конвенцията на ООН за биологичното разнообразие*:

“Всяка договаряща страна, доколкото е възможно и подходящо и преди всичко като допълнение на мерките "in-situ"¹:

- а) взима мерки за "ex-situ" ²опазване на компонентите на биологичното разнообразие, за предпочитане в страната, от която произхождат тези компоненти;
- б) изгражда и поддържа съоръжения за "ex-situ" опазване и научни изследвания на растенията, животните и микроорганизмите, за предпочитане в страната, от която произхождат генетичните ресурси;
- в) взима мерки за възстановяване на застрашените видове и за тяхното повторно интродуциране в естествените им местообитания при подходящи условия;
- д) регулира и управлява събирането на биологични ресурси от естествените им местообитания за целите на "ex-situ" опазването, така че да не се застрашават екосистемите и популациите "in-situ", освен ако се изискват временни "ex-situ" мерки съобразно буква "с"; и

¹ "in-situ опазване" означава опазване на екосистеми и естествени местообитания и поддържане и възстановяване на ценни популации от видове в тяхната естествена среда, а в случая с домашните или култивирани видове - в средата, където те са развили своите отличителни белези;

² "ex-situ опазване" означава опазване на компонентите на биологичното разнообразие извън естествените им местообитания

е) сътрудничи при осигуряване на финансова и друга помощ за "ex-situ" опазване съобразно букви от "а" до "d" и при изграждане и поддържане на облекчения за "ex-situ" опазване в развиващите се страни.

2. ПРЕДВИДЕНИ КОНСЕРВАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ

2.1. ОБЩИ ЦЕЛИ

В изпълнение на принципите на Глобалната рамка за биологично разнообразие и на чл.9 от Конвенцията за Биологично Разнообразие — опазване „ex-situ“, като допълнение на мерките „in-situ“, **зоопарк „Кьошкове“ Шумен** планира:

❖ **Да предприеме действия за опазване „ex-situ“ на компонентите на биологичното разнообразие, приоритетно от България.**

❖ **Да изгради и поддържа съоръжения за опазване „ex-situ“ и научни изследвания на животни приоритетно от България.**

❖ **Да работи за възстановяване на застрашените видове и за тяхното повторно въвеждане в естествените им местообитания при подходящи условия.**

2.2. Консервационни мерки допринасящи за опазване на застрашени видове от фауната на България, съгласно Червената книга на Република България, в тяхната естествена среда на обитаване

№	Мярка	Статус на видовете	Срок за прилагане			
			до края на 2026	до края на 2028	до края на 2030	до края на 2035
1.	Проектиране и изпълнение на вътрешната и външната среда на съществуващите съоръжения за животни			✓	✓	✓
2.	Изграждане на ново съоръжение за вълк (<i>Canis lupus</i>)	Вълк (<i>Canis lupus</i>) – уязвим вид (Големански и др., 2015)		✓		
3.	Изграждане на ново съоръжение за дива котка (<i>Felis silvestris</i>)	Дива котка (<i>Felis silvestris</i>) – застрашен вид (Големански и др., 2015)		✓		
4.	Изграждане на ново съоръжение за рис (<i>Lynx lynx</i>)	Рис (<i>Lynx lynx</i>) – изчезнал вид в ЧКБ (Големански и др., 2015)		✓		
5.	Изграждане на ново съоръжение за видра (<i>Lutra lutra</i>)	Видра (<i>Lutra lutra</i>) – уязвим вид в ЧКБ (Големански и др., 2015)		✓		
6.	Изграждане на ново съоръжение за пъстър пор (<i>Vormela peregusna</i>)	Пъстър пор (<i>Vormela peregusna</i>) – уязвим вид (UICN, RED List) и уязвим вид в ЧКБ (Големански и др., 2015)			✓	
7.	Изграждане на ново съоръжение за благороден елен (<i>Cervus elaphus</i>)	Благороден елен (<i>Cervus elaphus</i>) –				✓

		незастрашен вид (UICN, RED List)				
8.	Изграждане на ново съоръжение за смесена експозиция от сърна (<i>Capreolus capreolus</i>) и шипоопашата костенурка (<i>Testudo hermanni</i>)	Сърна (<i>Capreolus capreolus</i>) - незастрашен вид (UICN, RED List), шипоопашата костенурка (<i>Testudo hermanni</i>) - почти застрашен вид в ЧКБ (Големански, В. и др., 2015)				✓
9.	Изграждане на ново съоръжение за смесена експозиция от белоглав лешояд (<i>Gyps fulvis</i>) и гарван (<i>Corvus corax</i>)	Белоглав лешояд (<i>Gyps fulvis</i>) - застрашен вид в ЧКБ (Големански, В. и др., 2015), гарван (<i>Corvus corax</i>) - почти застрашен вид в ЧКБ (Големански, В. и др., 2015)				✓
10.	Изграждане на ново съоръжение за смесена експозиция от водоплаващи птици	Червеногуша гъска (<i>Branta ruficollis</i>) – уязвим вид в ЧКБ (Големански и др., 2015), ням лебед (<i>Cygnus olor</i>) - уязвим вид в ЧКБ (Големански и др., 2015)			✓	
11.	Предвиждане на средства в бюджета за обогатяване на		✓	✓	✓	✓

	колекцията на зоопарка, чрез закупуване, размяна или размножителен заем, сътрудничество с организации, като „Зелени балкани“ и др. на консервационно значими видове					
12.	Размножаване на дива котка (<i>Felis silvestris</i>), предоставяне на други зоопаркове и разселване в природата	Застрашен вид (Големански и др., 2015)				√
13.	Размножаване на рис (<i>Lynx lynx</i>), предоставяне на други зоопаркове и разселване в природата	Уязвим вид (Големански и др., 2015)				√
14.	Размножаване на вълк (<i>Canis lupus</i>), предоставяне на други зоопаркове	Уязвим в ЧКБ (Големански и др., 2015)				√
15.	Размножаване на тракийски кеклик (<i>Alectoris chucar</i>), предоставяне на други зоопаркове или разселване в природата и зоопарка	Застрашен вид (Големански и др., 2015)		√		
16.	Размножаване на червеногуша гъска (<i>Branta ruficollis</i>), предоставяне на други зоопаркове	Уязвим вид (Големански и др., 2015)				√

2.3. Организиране или участие в научни и други изследвания от значение за опазване на видовете:

www.eufunds.bg

Проект „Техническа помощ за инвестиции в зоопарк „Кьошкови“ Шумен“ е финансиран по Програма „Околна среда“ 2021-2027 г., съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие на ЕС

№	Мярка	Срок за прилагане			
		до края на 2025	до края на 2027	до края на 2029	до края на 2034
1.	Сключване на договори за партньорство с научни организации и университети за осъществяване на научни изследвания на територията на зоопарк „Кьошкове“ Шумен, и с изследователи, които имат опит в изследвания свързани със зоопарковата дейност (Михайлов и кол., 2015, Mihaylov et al., 2012, Mihaylov et al., 2013, Dimitrov et al., 2014, Mihaylov et al., 2015, Mihaylov et al., 2016, Mihaylov et al., 2018, Mihaylov, Kirilov, 2022 и др.), като експозицията на зоопарк „Кьошкове“ Шумен се използва за поле на изследователска работа		✓	✓	✓

2.4. Осъществяване на обучения в съответни консервационни умения:

№	Мярка	Срок за прилагане			
		до края на 2025	до края на 2027	до края на 2029	до края на 2034
1.	Проектиране и изграждане на информационно-образователен център като част от административно-битовата сграда			✓	
2.	Планиране и провеждане на обучителни семинари за консервационни умения, на място в зоопарк „Кьошкове“ Шумен от поканени лектори		✓	✓	✓
3.	Сключване на договори със средни училища и университети за провеждане на ученически и студентски практики в зоопарк „Кьошкове“ Шумен		✓	✓	✓

2.5. Организиране на природозащитни кампании:

№	Мярка	Срок за прилагане			
		до края на 2025	до края на 2027	до края на 2029	до края на 2034
1.	Оборудване и функциониране на информационно-образователен център			✓	
2.	В щатното разписание на зоопарк „Кьошкове“ Шумен да се предвиди позиция за аниматор – лице с подходящо биологично образование, което да води обучение			✓	
3.	Изработване на информационна табела пред входа на зоопарка		✓		
4.	Провеждане на обучителни семинари за посетителите			✓	✓
5.	Използване на записи от видеонаблюдението на животните за представянето им пред посетители			✓	✓
6.	Изготвяне на „Правила за поведение на посетителите в зоопарк „Кьошкове“ Шумен, с илюстрации и се поставят на видими за посетителите места		✓	✓	✓
7.	Организиране на дни за „Зелена работилница“ с ученици за изработване на хранилки и къщички за птици и поставянето им		✓	✓	✓

2.6. Консервационни дейности свързани с екологични заплахи при бягства на животни и нежелателно навлизане на външни вредители (Служба за публикации на Европейския съюз (Люксембург), 2015г.)

№	Мярка	Срок за прилагане
---	-------	-------------------

		до края на 2025	до края на 2027	до края на 2029	до края на 2034
Осигуряване на загражденията срещу бягство на животни (първа линия)					
1.	Физически бариери (предпазната ограда на съоръжението), които трябва да са проектирани, изградени от подходящи материали и постоянно поддържани с цел животните да не напускат рамките на загражденията. Те трябва да са и достатъчно здрави, за да устоят на неочаквани метеорологични условия (снеговалеж, силен вятър и др.).		✓	За новите съоръжения за вълк, дива котка, рис, видра до 2028 г., а за пъстър пор, червеногуша гъска и ням лебед до 2029 г.	За новите съоръжения за благороден елен, сърна, шипоопашата костенурка, белоглав лешояд и гарван до 2031 г.
2.	Врати, които трябва да са здрави и ефективни, за да могат да предотвратят евентуалното бягство на животните — включително конструкцията им да не допуска възможността животните да ги вдигнат от пантите им или да освободят обезопасяващото устройство. Вратите на загражденията трябва да са двойни против бягство на животни и сигурно заключени, за да се елиминира неразрешено отваряне.		✓		
3.	Дренажна система, която е част от общата структура на системите за оттичане и филтриране на отпадъчни води, може да доведе до непреднамерено бягство на животни. Поради тази причина е необходимо в съоръженията където има водни площи, големината на отворите за изтичане и изпускане на водата при почистване да са съобразени с големината на животните.		✓		
Граница на периметъра (втора линия)					

4.	Поставяне на допълнителна метална мрежа по предпазната ограда по периметъра на зоопарка за да се елиминират големите светли отвори			✓	
Мерки за сигурност при случайно бягство на животни (трета линия)					
1.	Обособяване на аварийен изход, указан с насочващи табели от всички части от територията на зоопарка			✓	
2.	Изготвяне на „Правилник за вътрешния ред в зоопарк „Кьошкове“ Шумен“	✓			
3.	Изготвяне на „Инструкция за безопасна работа на гледачите на животни и служителите от зоопарк „Кьошкове“ Шумен при работа с диви животни“	✓			
4.	Осигуряване на подходящо оборудване (налични мрежи, закрутки, пневматични специализирани пушки за изстрелване на дистанционни спринцовки с упойващо вещество с достатъчен обсег на действие)	✓			
4.	За бърза комуникация и обмен на информация между служителите в зоопарк „Кьошкове“ Шумен при аварийни ситуации да се използват радиостанции		✓		
5.	Видеонаблюдение за локализация		✓		
6.	Планиране на симулации и тренировки на различни ситуации с бягства на животни, и необходимите действия при тях на всеки от екипа	✓		✓	✓
7.	Набавяне на капани за хуманно залавяне против навлезли външни вредители (плъхове, мишки) и хищници, които биха били от полза и при бягства на животни от експозицията	✓		✓	✓
8.	Всяко избягало животно да бъде върнато в зоопарка (живо или мъртво) в рамките на разумно осъществимото	✓	✓	✓	✓

9.	Уведомяване на компетентни органи – МОСВ, РИОСВ, структури на МВР за възникнали извънредни ситуации	✓	✓	✓	✓
----	---	---	---	---	---

2.7. Консервационни дейности свързани с подържане и актуализиране на документацията.

№	Мярка	Срок за прилагане			
		до края на 2025	до края на 2027	до края на 2029	до края на 2034
1.	Изграждане на информационна система за управление на колекцията - актуален списък, брой и идентификация на животните от колекцията, на хартиен, електронен носител и копия на друго място		✓		

3. ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Официална страница на Съвета на Европа, Раздел Биологично разнообразие (<https://www.consilium.europa.eu/bg/policies/biodiversity/>)
- Големански, В. и др. (ред.), 2015, Червена книга на Република България. Том 2. Животни. БАН & МОСВ, София
- Михайлов, Р., Р. Димитров, Б. Михайлов, Т. Славов, 2015, Спасяване на животни попаднали в беда и неестествена среда, Животновъдни науки, LII (52), 4: 85-90
- Служба за публикации на Европейския съюз (Люксембург), 2015 г., Документ за добрите практики, © Европейски съюз, ISBN 978-92-79-49488-8, doi: 10.2779/247108.

- Dimitrov, R., R. Michaylov, St. Ribarski, V. Doichev, V. Yordanova, 2014. Comparative morphology of the hyoid apparatus in wild boar (*Sus scrofa*) and domestic pig (*Sus scrofa domestica*). Philippine Journal of Veterinary Medicine, 51, (1): 51-55
- [IUCN Red List of Threatened Species](https://www.iucnredlist.org/), International Union for Conservation of Nature, <https://www.iucnredlist.org/>
- Mihaylov, R., R. Dimitrov, V. Yordanova, 2012, Comparative electronmicroscopical study of the enterocytes of the duodenum of the Japanese quail (*Coturnix japonica*) and the wild type (*Coturnix coturnix*). Agricultural Science and Technology, 4, (3): 328-331
- Mihaylov, R., R. Dimitrov, E. Raichev, D. Kostov, K. Stamatova-Yiovcheva, D. Zlatanova, B. Bivolarski, 2013. Morphometrical features of the head skeleton in Brown Bear (*Ursus Arctos*) in Bulgaria. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 19 (2): 331-337
- Mihaylov, R., R. Dimitrov, V. Radev, 2015, Cases of animal escapes from zoos. International Journal in Physical & Applied Sciences, 2, (06): 40-45
- Mihaylov, G., Tsachev, I., Petrov, V., Marutsov, P., Zhelev, G., Koev, K., Mihaylov, R., 2016, A clinical case of trichophyton menthagrophytes and microsporum canis co-infection in a siberian tiger (*Panthera tigris altaica*), Bulgarian Journal of Veterinary Medicine, 19(4), pp. 340-345
- Mihaylov, R., R. Dimitrov, Sv. Krastev, K. Stamatova-Yovcheva, 2018. Morphology and anomaly of the skull of Zoo Lynx Lynx (*Carnivora: Felidae*): Ecological aspects for further reintroduction. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 24, (2): 270-274



ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА“ 2021 – 2027 г.



-
- Mihaylov, R., K. Kirilov, 2022, Morphological study on hairs from mammalian predators in Bulgaria, Agricultural science and technology, vol. 14, No 2, pp 102-107